

Dariusz Żuk-Olszewski, Filozofická fakulta, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

„Užit’ si Boha“ alebo niekoľko viet o rizikách postmodernej zážitkovej religiozity v katolíckom charizmatickom hnutí

*"To Taste of God", or a Few Words about Risks of Postmodern, Emotional and Experiential Spirituality
in the Catholic Charismatic Movement.*

STRESZCZENIE:

CECHĄ CHARAKTERYSTYCZNĄ W POSTMODERNISTYCZNYM SPOŁECZEŃSTWIE JEST PODKREŚLANIE KLUCZOWEGO ZNACZENIA EMOCJI I DOŚWIADCZEŃ W KAŻDEJ DZIEDZINIE ŻYCIA LUDZKIEGO. SFERA ŻYCIA DUCHOWEGO NIE STANOWI WYJĄTKU. W PERCEPCJI POSTMODERNISTYCZNEGO MODELU CZŁOWIEKA ZADOWOLENIE EMOCJAMI I WRAŻENIE STAJĄ SIĘ JEDYNYM KRYTERIUM, POPRZEZ KTÓRE WERYFIKUJE SIĘ SKUTECZNOŚĆ I DOKŁADNOŚĆ RÓŻNYCH PROJEKTÓW ŻYCIOWYCH. ROZWAŻAJĄC GŁĘBIJ, W DZIEDZINIE DUCHOWOŚCI OKAZUJE SIĘ, ŻE EMOCJONALIZM ODRZUCA TRANSCENDENCJĘ BOGA I CZĘSTO GO DEGRADUJE Z OSOBOWEJ PRZYCZYNY KAŻDEJ ISTOTY DO ROLI POZYTYWNEJ EMOCJI. TAKA EMOCJONALISTYCZNA POSTAWA WOBEC ŻYCIA W PONOWOCZESNYM WIEKU WPISUJE SIĘ W ISTOTNY SPOSÓB W SZEREG NEGATYWNYCH TENDENCJI W ROZWOJU SPOŁECZEŃSTWA. ZJAWISKO EMOCJONALNEGO DOŚWIADCZENIA JEST OBECNIE W NIEKTÓRYCH ŚRODOWISKACH POWSZECHNIE PRZEDSTAWIANE JAKO KRYTERIUM DLA OCENY

ABSTRACT:

A CHARACTERISTIC FEATURE OF THE POST-MODERN SOCIETY IS HIGHLIGHTING THE CRUCIAL IMPORTANCE OF THE EMOTIONS AND EXPERIENCES IN EVERY FIELD OF HUMAN LIFE. THE SPHERE OF SPIRITUAL LIFE IS NOT AN EXCEPTION. IN THE POSTMODERN MODEL OF HUMAN PERCEPTION, EMOTION AND FEELING BECOME THE ONLY CRITERION BY WHICH THE EFFECTIVENESS AND ACCURACY OF THE DIFFERENT PROJECTS OF LIFE ARE VERIFIED. CONSIDERING DEEPER, IT TURNS OUT THAT EMOTIONALISM REJECTS THE TRANSCENDENCE OF GOD AND OFTEN IT DEGRADES FROM THE PERSONAL REASONS FOR ANY CREATURE TO THE ROLE OF POSITIVE EMOTIONS. THIS EMOTIONALISTIC ATTITUDE TOWARDS LIFE IN THE POSTMODERN AGE CONTRIBUTES SIGNIFICANTLY IN A NUMBER OF NEGATIVE TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF SOCIETY. THE PHENOMENON OF EMOTIONAL EXPERIENCE IS ACTUALLY IN SOME ENVIRONMENTS PRESENTED AS AN EXCLUSIVE CRITERION FOR ASSESSING THE VIABILITY OF THE FAITH. IT SEEMS THAT POSTMODERN RELIGIOSITY OF CONTEMPORARY CHRISTIANS OF THE WEST IS OFTEN

ŻYWOTNOŚCI WIARY. WYDAJE SIĘ, ŻE POSTMODERNISTYCZNA RELIGIJNOŚĆ WSPÓŁCZESNYCH CHRZEŚCIJAN ZACHODU JEST CZĘSTO OPARTA NA NIEPRAWDZIwym STWIERDZENIU, IŻ „BÓG ISTNIEJE, GDY GO ODCZUWASZ. MASZ PRAWO DO 'CIESZENIA SIĘ BOGIEM'.”

AUTOR CHCE ZAPREzentOWAĆ SWOJE SPOJRZENIE NA ZJAWISKO DOŚWIADCZENIA EMOCJONALNEGO PRZY WYBRANYCH PRAKTYKACH RELIGIJNYCH W ŚRODOWISKU KATOLICKIEJ ODNOWY CHARYZMATYCZNEJ JAKO TEolog, KTÓRY PRAGNIE PROBLEM WIDZIEĆ Z PERSPEKTYWY KATOLICKIEJ ORTODOKSJ I ORTOPRAKSJI.

CELEM PRACY NIE JEST PODWAŻENIE MIEJSCA EMOCJI JAKO TAKICH W ŻYCIU DUCHOWYM CHRZEŚCIJANINA, AUTOR JEDNAK PRAGNIE ZWRÓCIĆ UWAGĘ NA PEWNE NEGATYWNE TENDENCJE, KTÓRE DZISIAJ ISTNIEJĄ W KATOLICKIEJ ODNOWIE CHARYZMATYCZNEJ I MOŻNA JE OCENIAĆ JAKO NIEBEZPIECZNE.

SŁOWA KLUCZOWE:

POSTMODERNIZM, DUCHOWOŚĆ EMOCJONALNA, RUCHY CHARYZMATYCZNE, ORTODOKSJA, ORTOPRAKSJA

BASED ON THE FALSE STATEMENT THAT „GOD EXISTS WHEN YOU FEEL HIM. YOU HAVE THE RIGHT TO ‚ENJOY GOD‘.” THE AUTHOR WANTS TO PRESENT HIS VIEW ON THE PHENOMENON OF EMOTIONAL EXPERIENCE IN SOME RELIGIOUS PRACTICES IN THE ENVIRONMENT OF THE CATHOLIC CHARISMATIC RENEWAL AS A THEOLOGIAN WHO WANTS TO SEE THE PROBLEM FROM THE PERSPECTIVE OF CATHOLIC ORTHODOXY AND ORTHOPRAXIS. THE AIM OF THE WORK IS NOT TO UNDERMINE THE PLACE OF EMOTION IN THE SPIRITUAL LIFE OF A CHRISTIAN, AUTHOR WISHES TO DRAW ATTENTION TO SOME NEGATIVE TRENDS WHICH EXIST TODAY IN THE CATHOLIC CHARISMATIC RENEWAL AND WHICH CAN BE REGARDED AS DANGEROUS.

KEYWORDS:

POSTMODERNISM, EMOTIONAL SPIRITUALITY, CHARISMATIC MOVEMENTS, ORTHODOXY, ORTHOPRAXIS

Charakteristickou črtou postmodernej spoločnosti je zdôrazňovanie kľúčového významu emócií a zážitkov v každej oblasti ľudského života. Výnimkou nie je ani oblasť duchovného života. V ponímaní postmoderného modelu spokojného človeka je emócia a zážitok jediným kritériom, na základe ktorého sa verifikuje efektivita a správnosť rozličných životných projektov. Je to na prvý pohľad presný opak postoja človeka modernej doby, ktorý, ako uvádza Peter Kondrla, si položil za úlohu racionálne „poznať a uchopiť objektivitu vlastnými prostriedkami, odstrániť transcenciu a všetko ovládnuť vlastnými pravidlami“¹. Pri hlbšom uvažovaní zistíme, že emocionalizmus postmodernej doby rovnako odmieta transcenciu a Boha neraz degraduje z osobnej príčiny všetkého bytia na číru pozitívnu emóciu. Tento emocionalistický prístup k životu v postmodernej dobe sa významným spôsobom podieľa na množstve negatívnych trendov vo vývoji spoločnosti. V medzil'udských vzťahoch sa momentálnou mierou pozitívnych či negatívnych emócií hodnotí napríklad „úspešnosť“ manželstva, čo neraz vedie k rezignácii pri prvých problémoch v partnerskom živote a k rozpadu manželského zväzku. Úrovníou pozitívnych emócií sa hodnotí úspešnosť či neúspešnosť školského vyučovacieho systému a rozličné alternatívne smery v pedagogike sú založené práve na exponovaní zážitkovej edukačnej zložky, ktorej miesto vo vzdelávaní je síce nesporné, ale pre skutočný pozitívny efekt edukácie nemôže byť kľúčové.

¹ Porov. P. Kondrla, Hodnoty - motívy a ciele nášho konania, In: P. Kondrla (ed.), Etika vo svetle pravdy: Sloboda, hodnoty, identita, čin pravda, Dielo sv. Maximiliána, Nitra, 2014, s. 62

IMPLIKACJE TEOLOGICZNE

Fenomén zážitku je dokonca v súčasnej dobe veľmi rozšíreným kritériom pre posudzovanie živosti viery. Zdá sa, že postmoderná religiozita súčasného západného kresťanstva často vychádza z klamlivej tézy: „Boh jestvuje, keď ho cítim. Mám nárok na „užitie si“ Boha.“ Na tento problém upozorňuje vo svojej práci slovenský teológ Lubomír Hlad, ktorý poukazuje na skutočnosť, že v oblasti náboženského života sa stal postmoderný človek obeťou všeobecne rozšíreného emocionalizmu, subjektivismu, psychologizmu a významnou mierou sa pod tento negatívny trend podpisujú niektoré praktiky vlastné spoločenstvám charismatickej obnovy², ktoré prebrali aj katolícke charismatické spoločenstvá z prostredia evanjelikálnych cirkví. Autor sa chce v predkladanom príspevku zamyslieť nad fenoménom zážitku v katolíckom charismatickom prostredí. Vychádza pritom z pozície katolíckeho teológa, ktorý sa chce na problém pozrieť z pohľadu katolíckej ortodoxie a ortopraxie.

Cieľom príspevku nie je spochybníť miesto emócií v duchovnom živote kresťana a ani odsúdiť katolícke charismatické hnutie ako také, ale poukázať na niektoré negatívne trendy, ktoré sú v katolíckej charismatickej obnove zrejme a autor ich vníma ako nebezpečné.

Niektoré teologické riziká zážitkovej spirituality v charismatickom prostredí

Hoci charismatickému hnutiu nemožno uprieť istý evanjelizačný potenciál v čoraz seklarizovanejšej západnej spoločnosti, formy evanjelizácie využívané týmto hnutím spôsobujú viaceré pastoračné a teologické problémy a vyvolávajú vážne otázky doktrínneho charakteru. Chcem sa pozastaviť iba pri niektorých formách, ktoré sú najväčšmi spojené s fenoménom tzv. zážitkovej spirituality a sú z pohľadu tradičných kresťanských cirkví i tradičnej katolíckej vierouky najkontroverznejšie.

Krst Duchom Svätým

Charismatické prostredie je známe zdôrazňovaním empirického prístupu k viere, zdôrazňovaním dôležitosti „zažitia Boha“ prostredníctvom rozličných zážitkových spirituálnych fenoménov, ktoré majú rozličné terminologické označenia, napríklad prostredníctvom tzv. „krstu Duchom Svätým“ (v katolíckom charismatickom prostredí občas označovaný ako „vyliatie Ducha Svätého“), „odpočinku v Duchu Svätom“, „modlitby v jazykoch“ (glosolálie), subjektívneho pocitu úľavy po prímluvnej modlitbe s vkladáním rúk modlitebníkov, zážitku „oslobodenia od pút generačných prekliatí“, a pod.

Základným východiskom charismatickej zážitkovej spirituality je presvedčenie, že živá viera sa prejavuje v emotívnom „zakusovaní a zažívaní“ Boha a stav tzv. duchovnej púšte či stav, kedy po modlitbách charismatického spoločenstva alebo charismatického lídra nenastane vyprosované uzdravenie alebo úľava, sú „prejavom nedostatočnej viery“. Tento pohľad blížiaci sa k niektorým veľmi nebezpečným tézám tzv. „teológie prosperity“, prezentuje napríklad aj autor často citovaný v prostredí katolíckej chari-

² Por. L. Hlad, Predpoklady autentickej viery v podmienkach západného kresťanstva, In: A. Blaščiková, P. Kondrla (ed.), Sloboda-Viera-Autenticita, UKF Nitra 2011, 25-26

zmatickej obnovy a bývalý katolícky kňaz Francis MacNutt, ktorého článok na túto tému uvádza časopis vydávaný katolíckou rehoľou Redemptoristov „Slovo medzi nami“.³

Vráťme sa k otázke tzv. „krstu Duchom Svätým“. K najväčšiemu teologickému problému charizmatických spoločenstiev z pohľadu katolíckej vierouky patrí ich chápanie a vysvetľovanie tzv. „vyliatia Ducha Svätého“, či „krstu v Duchu Svätom“. Zväčša preberajú interpretáciu od turíčných cirkevných spoločenstiev vychádzajúcich z protestantského prostredia, v ktorých však nejestvuje sviatosť birmovania a „krst v Duchu Svätom“ nahrádza tento „viditeľný znak neviditeľnej milosti“. Katechizmus katolíckej cirkvi o sviatosti birmovania hovorí okrem iného nasledovne: „Zo slávenia sviatosti birmovania je zrejmé, že jej účinok spočíva v osobitnom vyliatí Ducha Svätého, aké kedysi apoštoli dostali v deň Turíc.“⁴ Čo je teda „krst v Duchu Svätom“, či „vyliatie Ducha Svätého“ so silným emotívnym zážitkom, ktorý ponúkajú charizmatické spoločenstvá? Je to „druhá birmovka“? Ak áno, je to učenie, ktoré je v príkrom rozpore s katolíckou náukou o sviatostiach i s Nicejsko-carhradským vyznaním viery, v ktorom sa väčšina kresťanov, rozdelených mnohými schizmami, stále modlí: „Vyznávam jeden krst na odpustenie hriechov.“⁵ Nicejsko-carhradské vyznanie viery je taktiež súčasťou katolíckej vierouky.

Čo to teda je „krst v Duchu Svätom“, prípadne „krst Duchom Svätým“? Odpoveď na túto otázku nachádzame mnoho, niekedy sú veľmi kontroverzné a obsahovo sú veľmi rozmanité. Časté vysvetlenie toho, čo je vlastne „vyliatie Ducha Svätého“ alebo „krst v Duchu Svätom“ v prostredí katolíckych charizmatických spoločenstiev je, že ide o akési „odblokovanie“ milostí udelených pri krste a birmovke, vedomé odovzdanie svojho života Bohu a prevzatie záväzkov vyplývajúcich z iniciačných sviatostí. Toto však pozná katolícka tradícia. „Odblokováním“ krstných milostí je každá svätá spoveď a vedomé prijatie krstných záväzkov sa pomerne často praktizuje v liturgickom slávení pod názvom „obnovenie krstných sľubov“. Podriaďovanie formačných programov mnohých charizmatických spoločenstiev jedinému cieľu – príprave na „krst, či vyliatie Ducha Svätého“ je vlastne tiež veľmi jasným vyjadrením hlboko zakoreneného emocionalizmu. Keďže jednoduchý liturgický obrad neprináša toľko emotívnych zážitkov ako hlučné „vyliatie Ducha“, je pokladaný za „príliš slabý“.

Uzdravovanie rodových koreňov

Okrem doktrinálne kontroverznej otázky „krstu v Duchu Svätom“ jestvuje v súčasnej praxi charizmatických spoločenstiev pôsobiacich vo vnútri Katolíckej cirkvi viacero rovnako kontroverzných praktík. Jednou z nich je tzv. „uzdravovanie rodových koreňov“. Táto prax, v ktorej sa spája viacero nezdravých psychologizujúcich prístupov k utváraniu akýchsi „hriešnych rodokmeňov“ zasahujúcich viacero generácii

³ Por. MacNutt, Francis: Prečo niekedy ľudia nie sú uzdravení, In: Slovo medzi nami, č. 7/2010, ISSN: 1336-0221, Online: <http://www.smn.sk/index.php?cislo=1107&sekcia=clanky&smn=20100804.html>

⁴ Katechizmus katolíckej cirkvi, čl. 1302

⁵ Por. Nicejsko-carhradské (konštantinopolské) vyznanie viery, čl. 14

IMPLIKACJE TEOLOGICZNE

predkov, ktoré spôsobujú súčasné problémy „uzdravovaného“, s úplne nekresťanským pohľadom, že za moje hriechy súčasnosti môže byť zodpovedný niekto z osobne neznámych predkov. Rozličné formy modlitieb „pretínania vplyvu hriechu predkov“, svedných zrkadiel skúmajúcich psychologický profil prastarých rodičov či iných pochybných spirituálnych praktík boli odsúdené záväznými dokumentmi viacerých katolíckych biskupských konferencií. Rád by som spomenul napríklad dokument francúzskej biskupskej konferencie s názvom: „Doktrinálna inštrukcia č. 6 o uzdravovaní rodových koreňov skrze Eucharistiu“⁶. Doslova sa v ňom uvádza: „Prístup, ktorý tu skúmame, uzdravovanie rodových koreňov, sa opiera o publikované dokumenty o koncepcii psychologického prenosu medzi individuálnymi subjektmi, ktorá sa javí byť veľmi zjednodušujúcou, ba dokonca magickou. Vychádza z najprimitívnejšej predstavy patogénnej kauzality, z ktorej môžeme pripomenúť najmä tieto: strata duše v dôsledku traumy, porušenie tabu, čarodejníctvo, diabolská posadnutosť. Čerpá taktiež z niektorých teórií posledných štyroch storočí: hriech ako príčina choroby, čo bol prístup rozvíjaný nemeckým lekárom Stahlom koncom 17. storočia, patogenicitu rodinných tajomstiev, etiologická hypotéza, ktorá sa objavila prvý raz v 18. storočí prostredníctvom známeho hypnotizéra Puségura, teória degenerácie rozvíjaná v 19. storočí lekármi Morelom a Magnanom.“⁷

Francúzska biskupská konferencia teda túto charizmatickú praktiku hodnotí ako nanajvýš pochybnú, s veľmi otáznou a jasne nekresťanskou genézou. Poľská biskupská konferencia dokonca vydala dokument, v ktorom zakazuje svednú prax, ktorá je založená na svedných zrkadlách a „terapeutických rozhovoroch“ vychádzajúcich z tézy „uzdravovania rodových koreňov“.⁸ Napriek tomu, že na vyššie spomínaný fenomén zamietavo reagovala nie iba Francúzska biskupská konferencia, ale taktiež Poľská biskupská konferencia i Česká biskupská konferencia, ktorá v roku 2010 vydala a na svojej internetovej stránke zverejnila oficiálny preklad dokumentu francúzskych biskupov, tzv. „uzdravovanie rodových koreňov“ je stále úplne bežnou praxou v čoraz početnejších spoločenstvách katolíckej charizmatickej obnovy. V niektorých táto prax, ktorá je súčasťou mnohých formačných programov, vykazuje známky určitého odmietnutia subordinácie zo strany „charizmatických“ duchovných voči svojim biskupom. Zdá sa napríklad, že s jednoznačne negatívnym postojom českých katolíckych biskupov k praxi tzv. „uzdravovania rodových koreňov“ sa nestotožňuje mediálne známy český kňaz a predstaviteľ katolíckej charizmatickej obnovy Vojtěch Kodet, ktorý napriek stanovisku ČBK túto prax propaguje a odporúča, pričom napísal apologetický úvod k veľmi kontroverznej publikácii anglikánskeho autora Kennetha McAlla s názvom *Uzdravení rodových kořenů*, ktorú vydalo české Karmelitánske nakladatelství⁹. Autori Lukáš Nosek a David Voprada vo svojej kritickej recenzii vyššie uvedenej publikácie v *Teologických*

⁶ Por. Doktrinálna inštrukcia č. 6 o uzdravovaní rodových koreňov skrze Eucharistiu, Francúzska biskupská konferencia, Komisia pre náuku viery, 19.1.2007

⁷ Por. Doktrinálna inštrukcia č. 6 o uzdravovaní rodových koreňov skrze Eucharistiu, č. I., čl. 1

⁸ Por. Rozhodnutie č. 2/368/2015 Konferencie Episkopátu Poľska z 12.marca 2015

Okrem doktrínalnej kontroverznej otázky „krstu v Duchu Svätom“ jestvuje v súčasnej praxi charizmatických spoločenstiev pôsobiacich vo vnútri Katolíckej cirkvi viacero rovnako kontroverzných praktík. Jednou z nich je tzv. „uzdravovanie rodových koreňov“.

textoch nešetrili kritikou ani spomínaného Vojtěcha Kodeta. „O obsahu našej výhrady, že autor publikácie nerozlišuje duchov, resp. že o tomto rozlišovaní duchov nepadne ani slovo, hovorí predslov nasledujúce: „Je potrebné upozorniť na to, že autor bol pre svoju službu zjavne obdarovaný i rozličnými charizmami, ktoré nie sú každému dané (a ak sú, ich autenticnosť podlieha rozlišovaniu cirkvi). K. Mcall bol obdarený zvláštnym darom duchovného poznania a videnia duchovných skutočností, pričom tieto charizmy mu v mnohom pomohli pri rozlišovaní a taktiež pri vedení modlitieb za uzdravenie a oslobodenie“ (s. 9). Vzťah charizmy a inštitúcie ale nie je možné takto zjednodušať. Vyzdvihnutie charizmy nekatolíckeho kresťana potom môže byť pre čitateľa zavádzajúce (por. Lumen Gentium 12).“¹⁰ Vyššie uvedená kniha odporúčaná uznávaným katolíckym duchovným je príkladom (možno neúmyselného) vyvolávania zmätku medzi veriacimi laikmi, ktorým záleží na ortodoxnom učení i ortopraxii.

V súvislosti s postojom už spomínaného Vojtěcha Kodeta k praktike „uzdravovania rodových koreňov“ hodno spomenúť aj diametrálne odlišný postoj známeho slovenského katolíckeho kňaza z charizmatického prostredia a niekdajšieho exorcistu Trnavskej arcidiecézy P. Leopolda Jablonského OFM. Ten, na rozdiel od svojho českého kolegu Kodeta, akceptoval dokumenty francúzskych, českých i kórejských katolíckych biskupov, v ktorých odsúdili prax tzv. „uzdravovania rodových koreňov“. Na oficiálnej stránke Rehole menších bratov na Slovensku je zverejnené *Vyjadrenie k praxi uzdravovania rodových koreňov* podpísané spomínaným pátrom Jablonským. Vo vyjadrení sa doslova uvádza: „Po solídnom preštudovaní si Inštrukcie francúzskych, českých a z časti kórejských biskupov, po znovunaštudovaní si náuky Tridentského koncilu o krste a dedičnom hriechu, musím priznať vlastný omyl a pochybenie, hoci „bona fide“. Cítim sa zaviazaný aj týmto vyjadrením demonštrovať, že rešpektujem vyjadrenia troch episkopátov,

⁹ Por. KENNETH McALL, *Uzdravení rodových kořenů*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2007, ISBN 978-80-7195-019-6

¹⁰ Por. NOSEK, Lukáš, VOPŘADA, David: „Rodové kořeny“ – dilema katolíckeho kresťana, In: *Teologické texty*, č. 4/2010, ISSN: 0862-6944, <http://www.teologicketexty.cz/casopis/2010-4/Rodove-koreny-dilema-katolickeho-krestana.html>

francúzskeho, českého a kórejského, ako riadne vykonávanie pastierskeho a učiteľského úradu biskupov. A osvojujem si tvrdenie týchto dokumentov, že prax uzdravovania rodových koreňov nie je v súlade s učením a praxou katolíckej Cirkvi.¹¹

S praktikou „uzdravovania rodových koreňov“ súvisí aj praktika „krstu“ nenarodených zomrelých detí, ktoré zomreli buď pri potrate spontánnom alebo boli zavraždené interrupciou. Túto zvláštnu modlitebnú praktiku, ktorá imituje sviatostný úkon pri krste, ponúkajú charizmatickí lídri na viacerých podujatiach „modlitieb oslobodzovania“. Nechcem tu vstupovať do teologickej diskusie o osude zomrelých nepokrstených detí. S bážňou vyznávam, že verím vo veľkosť Božieho milosrdenstva presahujúcu všetky teologické definície i naše poznanie a taktiež chcem s pokorou prijať veľkosť tajomstva nekonečnej Božej Lásky. Spomínaná praktika je však v príkrom rozpore so základným kresťanským prístupom ku krstu. Sviatosti, vrátane krstu, sú totiž udeľované výlučne živým. Prax „krstu potratených detí“ je skôr akýmsi psychologizujúcim pokusom o úľavu v utrpení ženy po potrate. Z tohto pohľadu by azda táto prax mohla byť i ospravedliteľná. Ak sa však veriaci čitateľ pozorne začíta do vyššie spomínanej McAllovej publikácie o „uzdravovaní rodových koreňov“ s hrôzou zistí, že pri tejto modlitbe či „symbolickom krste“ nejde ani tak o pomoc pred narodením zomrelému dieťaťu, ale skôr o akýsi magický úkon na ochranu pozostalých pred malým „démonkom“. McAll, s požehnaním v našom prostredí uznávaného o. Kodeta, doslova píše: „V kresťanskej cirkvi krstíme nevinné, práve narodené deti, ktoré zdanlivo modlitbu nepotrebujú. Niektorí ľudia vnímajú, že aj pokrstené deti potrebujú modlitbu za oslobodenie od zla, s ktorým sa mohli stretnúť ešte v lone matky. Myslia si, že každé dieťa, ktoré prežilo zranenie, by malo prijať modlitbu za uzdravenie. Je prirodzené, že spomienky na nelásku potrebujú uzdravenie a k tomu môže prísť prostredníctvom Ježišovej lásky v eucharistii. Rovnako ako krst umožňuje narodeným deťom vstúpiť do spoločenstva cirkvi, tak je možné, aby sa Ježišova smrť a vzkriesenie, slávené v eucharistii, dotkli detí, ktoré pokrstené neboli. Zomrelé deti, ktoré prešli zranením, potrebujú modlitbu. Môžu ovplyvňovať rodičov, dvojča, ďalšie narodené dieťa, dieťa adoptované namiesto neho alebo najcitlivejšie dieťa v rodine. Títo ľudia tak môžu trpieť rozličnými fyzickými a emocionálnymi problémami.“¹² Je zarážajúce, že túto praktiku, ktorá spochybňuje základy všeobecnej kresťanskej dogmatickej teológie, účinok sviatostného krstu a „krstom“ mŕtvych nápadne pripomína prax členov Cirkvi Ježiša Krista svätých posledných dní (ľudovo Mormonov), nechávajú arcipastieri bez povšimnutia.

Praktika „krstu“ mŕtvych detí je neraz súčasťou akcií so „zázračným uzdravovaním“. Takýto „krst“ sa uskutočnil podľa svedectiev priamych účastníkov napríklad na podujatí Jamesa Manjackala s názvom „Ježiš uzdravuje aj dnes“, ktoré sa uskutočnilo v Nitre v dňoch 12.-14. júna 2015. Spomínaný páter James Manjackal sa vo svojej knihe *Videl som večnosť*, predávanej na vyššie uvedenej akcii v Nitre, priznáva taktiež k ďalšej

¹¹ P. Leopold Jaroslav Jablonský, OFM: Vyjadrenie k praxi uzdravovania rodových koreňov, dostupné online: <http://www.frantiskani.sk/aktualne/Vyjadrenie.pdf>

¹² Por. KENNETH McALL, *Uzdravení rodových kořenů*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2007, ISBN 978-80-7195-019-6, dostupné online: <http://www.vira.cz/Texty/Knihovna/Modlitby-za-nenarozene-deti.html>

nanajvýš pochybnéj a teologicky veľmi kontroverznou praktike – „spovedaniu a udeľovaníu rozhršenia“ dušiam v očistci. V rozpore s tým, čo učí magistérium Cirkvi o očistci, čiže konečnom očisťovaní vyvolených, ktorí zomreli v Božej milosti a v priateľstve s Bohom, ale nie sú ešte dokonale očistení¹³, sa páter Manjackal v spomínanej knihe chváli: „Od roku 1997 vykonávam nádhernú duchovnú službu evanjelizácie tých, ktorí odišli z tohto sveta. Čas od času ku mne niektoré duše prichádzajú keď sa modlím a prosia ma o pomoc. Kážem im, počúvam ich spovede, dávam im rozhršenie za ich hriechy a niektoré v Duchu pokrstm.“¹⁴

„Služba uzdravovania“

Poslednou kontroverznou praktikou súvisiacou so zážitkovou spiritualitou charismatických spoločenstiev, ktorej sa chcem v tomto článku venovať, sú masové „evanjelizačné“ zhromaždenia, na ktorých je prezentovaný fenomén „zázračného uzdravovania“. Zväčša sú tieto masové akcie označované ako „duchovné obnovy za uzdravenie“. V uplynulých rokoch sa tešia v Strednej Európe rastúcej popularite v charismatickom prostredí aj v Katolíckej cirkvi. Asi najznámejšími predstaviteľmi tohto nového prúdu v zážitkovej spiritualite katolíckych charismatických spoločenstiev sú v našom regióne James Manjackal z Indie a John Bashobora z Ugandy. Ich podujatia majú niekoľko spoločných menovateľov, ktoré by sa dali zhrnúť do tejto nemennej schémy: 1. Sú inšpirované úspešnými masovými akciami charismatických „uzdravovateľov“ z nekatolíckeho prostredia. S ponukou prichádza charismatický líder, ktorý vždy zdôrazní, že je katolícky kňaz a pôsobí mimoriadne zaujímavo vďaka svojmu exotickému pôvodu (väčšina týchto „uzdravovateľov“ pochádza z Indie alebo krajín Afriky). Predstavuje svoju osobnú históriu cez ťažké detstvo, niečo veľmi neobyčajné, v prípade vyššie spomínaných dvoch najznámejších lídrov v našom regióne je veľmi zaujímavé, že obaja spomínajú z minulosti pokus o otravu ich samotných alebo niekoho z ich blízkych. V ťažkých chvíľach došlo v ich živote k radikálnej zmene prostredníctvom „vloženia rúk“ charismatického kresťana, zväčša laika, často z nekatolíckeho charismatického prostredia.¹⁵ 2. Akciu predchádza veľmi silná mediálna kampaň, počas ktorej sa môžu, resp. musia účastníci záväzne prihlásiť a uhradiť účastnícky poplatok, čo je zároveň aj podstatná podmienka účasti. 3. Akcia sa takmer výlučne uskutočňuje v mimosakrálnom priestore (štadión, športová hala, výstavné priestory veľtrhov). 4. Hoci je vždy spomenutý sviatosťný rozmer podujatia (zo zrejmého dôvodu zdôrazniť jeho „katolicitu“), sv. omša ako vrcholný bod sviatosťného života Cirkvi je na týchto podujatiach vždy okrajovou záležitosťou, ktorá nikdy nie je zaradená na začiatok programu a zväčša nie je ani jeho vyvrcholením. Nikdy nie je na „uzdravovacom“ podujatí ponúkané vysluhovanie sviatosti pomazania chorých. 5. K „uzdravovaniu“ predsedajúci líder pristupuje po dôkladnej príprave sugestívnou hudbou, emotívne vypätými modlitbami, „uzdravenia“ sú veľmi spektakulárne (spojené s odpadávaním po kladení rúk, vy-

¹³ Por. KKC, čl. 1030

¹⁴ Manjackal, James: Viděl jsem věčnost, Highland Books, Muenchen, 2014, ISBN: 9783-937433-24-4, s. 63

¹⁵ Vid' napr. : <http://www.ojciecjohnbashobora.pl/?o.-john-bashobora,19>,

krikovaním mien a počtu údajne uzdravených a občas s prejavmi davovej hystérie), čo je v rozpore s tým, čo o modlitbách za uzdravenie predpokladá požiadavka ods. II, čl. 5 § 3 Inštrukcie Kongregácie pre náuku viery o modlitbách za uzdravenie¹⁶. 6. Uzdravenia (najmä ich skutočná účinnosť a trvácnosť) sú neoveriteľné, nepodložené hodnovernými lekáorskými vyšetreniami a „potvrdenia“ o nich majú charakter výlučne anonymných „svedectiev“ (napr. „Peter svedčí o tom, že bol na stretnutí v XY uzdravený z ťažkej depresie“, a pod.), čo je v rozpore s ods. II, čl. 9 vyššie uvedenej Inštrukcie.¹⁷

Spomínané „evanjelizačné“ akcie sú napriek predchádzajúcej úhrade účastníckeho poplatku vždy spojené so zbierkou na „duchovné ciele“ či „misiu“ predsedajúceho lídra a oficiálne stránky lídrov obsahujú údaje o bankovom účte dotyčného. Nechýbajú ani komerčné aktivity vo forme masívneho predaja literatúry s charizmatickou tematikou. To vyvoláva oprávnené podozrenie, že komerčný úspech podujatí nie je pri týchto podujatiach marginálny.

Spomínané podujatia, podľa môjho hlbokého presvedčenia, prinášajú viac duchovnej škody ako úžitku. Okrem chvíľkovej úľavy z fyzických chorôb v prípade niektorých účastníkov, ktorej pôvod nemusí byť ani spirituálny a ani fyziologický, okrem pozitívnych emócií vďaka špecifickej duchovnej atmosfére a množstvu modlitieb, tieto podujatia zanechávajú zástupy frustrovaných „neuzdravených“ účastníkov, ktorí na podujatia prichádzajú s rozličnými osobnými tragédiami, neliečiteľnými chorobami (neraz v ich terminálnom štádiu) na základe príslubu zásahu „Božieho muža“. Telesné uzdravenie je väčšinou účastníkov vnímané ako hlavný cieľ duchovných cvičení a Boh je tak neraz redukovaný na „vykonávateľa“ objednávky fyzického zdravia, v prípade neuzdravenia je neraz klasifikovaný ako „vykonávateľ“ nespoľahlivý.

Vyššie uvedené oprávňuje skonštatovať, že často ide zo strany organizátorov o hru s citmi a priamy hazard s duševným zdravím a najmä vierou účastníkov podujatí. Z teologického pohľadu sú tieto masové „liečiteľské“ podujatia kontroverzné pre ich odvolávanie sa na autoritu Ducha Svätého a neoveriteľný efekt. V interpretácii mnohých charizmatických spoločenstiev sa fyzické či psychické zdravie stávajú najvyššou hodnotou a zmysel choroby, kríža, utrpenia je prezentovaný výlučne ako trest či dopustenie, ktorého je potrebné čo najskôr sa „mocou Ducha“ zbaviť. Obrovským teologickým rizikom je, že charizmatická „služba uzdravovania“ je dokonca neraz vnímaná ako istá forma „alternatívnej medicíny“, ktorá stojí v opozícii proti exaktne overiteľným medicínskym postupom. Pochybnosti vyvoláva aj skutočnosť, že k „uzdraveniam“ dochádza iba na akciách, kde vládne stav určitej skupinovej eufórie, s podporou starostlivo zvolenej hudby a „charizmatickí uzdravovatelia“ nikdy neuzdravujú pri súkromnom osobnom stretnutí s chorým, bez podpory vyššie uvedených fenoménov. Spomínané akcie taktiež vyvolávajú v ich účastníkoch pocity tzv. „charizmánie“, ako označuje nezdravú túžbu po nadprirodzených charizmách poľská sociologička náboženstva Ewa Miszczak¹⁸.

¹⁶ Por. Kongregácia pre náuku viery, Inštrukcia o modlitbách za uzdravenie zo dňa 14.9.2000

¹⁷ Tamtiež

Sväté Písmo i Tradícia samozrejme poznajú ľudsky nevysvetliteľné, čiže zázračné uzdravenia. Spomeňme len evanjeliové príklady Ježišových zázračných uzdravení. V porovnaní s masovými charizmatickými akciami ich bol iba zanedbateľný počet a fyzické zdravie nebolo ich hlavným cieľom. Tak isto cirkevné dejiny i tradícia poznajú zázračné uzdravenia na miestach mariánskeho kultu. Kritéria, pre posudzovanie ich zázračnosti zo strany Cirkvi, sú však veľmi prísne. Za zmienku stojí napríklad známe mariánske pútnické miesto spojené so zjavením Panny Márie – francúzske Lurdy. Od roku 1858, keď bol zaznamenaný prvý prípad zázračného uzdravenia na príhovor Panny Márie na tomto mieste (uzdravenie nevidiaceho Louisa Bourietteho), bolo za zázračné uznaných doposiaľ iba 69 uzdravení, hoci bolo na tomto mieste od začiatku zjavení Medicínskej kancelárii oznámených 7000 nevysvetliteľných uzdravení pripisovaných príhovorom Panny Márie. Každý prípad je podrobne posudzovaný Medzinárodným medicínskym výborom v Lurdoch (Le Comité Médical International de Lourdes), v ktorom jednotlivé prípady posudzuje stočlenná komisia zložená zo zdravotníkov rozličného vierovyznania, medzi ktorými sú aj deklarovaní ateisti. Uzdravenia v Lurdoch sú podľa kritérií Medicínskej kancelárie v Lurdoch uzdravením celej osoby – fyzických, psychickým i duchovným.¹⁹

Kritika z vnútra Cirkvi

Napriek relatívne veľkému nadšeniu k praktikám masových charizmatických stretnutí s uzdravovaním medzi mnohými katolíckymi duchovnými, jestvujú aj značne kritické postoje a výhrady. Dovolím si spomenúť napríklad zdrvivú kritiku pred istým masovým podujatím so „službou uzdravovania“ organizovaným spoločenstvami katolíckej charizmatickej obnovy na varšavskom Národnom futbalovom štadióne v roku 2009. Jej autorom bol arcibiskup Józef Życzyński a predniesol ju v článku s názvom „Zabudnuté Jonášovo znamenie“. Okrem iného v článku pripomína, že túžba po znameniach nie je znakom zrelej viery. Znakom zrelej viery „je postoj tých učeníkov, ktorí nevideli a napriek tomu uverili (Jn 20, 29). Tieto slová bývajú bagatelizované v prostredí, v ktorom sa viera zvykla získavať celým zoznamom neobyčajných udalostí obklopeným nimbom senzácie. Pokračovatelia múdreho a kritického postoja sv. Tomáša v tomto prípade varujú, že rozmnožovanie senzácií až po hranice absurdnosti môže viesť výlučne k odhaleniu rán našej logiky, ktorá vstupuje do otvoreného konfliktu s pravdou Evanjelia.“²⁰ O vtedy pripravovanej „evanjelizačnej“ akcii so „službou uzdravovania“ v tomto článku ďalej píše: „Nedávno, v ovzduší senzácie, bol do Poľska pozvaný páter Bashobora z Ugandy. Poľskí organizátori, ktorí na internetových portáloch informovali o stretnutiach s ním, s nadšením zdôrazňovali, že diecézna kúria v Mbarare di-

¹⁸ Por. MISZCZAK, Ewa: Problemy i kontrowersje związane z działalnością Odnowy w Duchu Świętym w Kościele Katolickim. In: *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, Lublin 2001, Vol XXXVI, No. 3, Sectio I, s. 29-45

¹⁹ Por. <https://fr.lourdes-france.org/approfondir/guerisons-et-miracles/composition-comite-medical-international-lourdes>

²⁰ Por. Życzyński, Józef: „Zapomniany znak Jonasza“, In: *Tygodnik Powszechny*, 22.9.2009

sponuje podrobným zoznamom osôb, ktoré „uzdravovateľ“ previedol zo stavu biologickej smrti do života. Jeden z poľských biskupov, ktorý bol k danej informácii skeptický, sa rozhodol túto informáciu overiť. Do Ugandy poslal elektronickou poštou list so žiadosťou o podrobné údaje o osobách, ktoré mal podľa internetu páter Bashobora vzkriesiť. Odpoveď prišla bleskovo, pričom ho nenechala na pochybách. Napriek internetovým informáciám, diecézna kúria v Mbarare informuje, že jej nie sú známe žiadne informácie o tom, aby kedykoľvek páter Bashobora kohokoľvek vzkriesil. Iný duchovný z Ugandy, ktorý bol nedávno na návšteve v Lubline, ma s jemným súcitným úsmevom informoval, že domnelý divotvorca je značne lepšie známy v Poľsku, ako v Afrike.

Keby sme posudzovali Krista merítkom Bashoboru, Spasiteľ by dopadol pomerne zle, keďže medzi osobami, ktoré vzkriesil, nebolo až 26 zomrelých, ktorých vzkriesenie je pripisované chlapíkovi z Ugandy.²¹ Poľský hierarcha svoj článok končí slovami: „Prečo túžime po lacnej senzácii, keď najpodstatnejším by malo byť pre nás Jonášovo znamenie pripomínajúce pravdu o zmŕtvychvstaní?“²²

Veľmi kritický postoj k fenoménu „pentekostalizácie kresťanstva“, ako jav masového prieniku praktík letničiarskych spoločenstiev do tradičných cirkví sám označuje, zaujíma aj katolícky kňaz a docent kresťanskej etiky na Univerzite kardinála Stefana Wyszyńskiego vo Varšave Andrzej Kobyliński. Túžbu po čoraz efektnejších „evanjelizačných stretnutiach“ so zázračným „uzdravovaním“ namiesto postupného, tichého rastu vo viere prostredníctvom sviatosťného života nazýva „mirakulárnou nábožnosťou“. Poukazuje na skutočnosť, že zázrak sa v charizmatickom prostredí neraz stáva základom náboženstva a skúsenosť je dôležitejšia ako akt viery. Vo svojej práci s názvom *Etické aspekty súčasnej pentekostalizácie kresťanstva* veľmi odvážne opisuje a pomenúva fakt, že na charizmatickými spoločenstvami organizovaných sv. omšiach s modlitbami za uzdravenie, oslobodenie, večeroch chvál, sa neraz objavujú „nebezpečné elementy šamanizmu“. Nezainteresovaným účastníkom vyššie uvedeníých podujatí nie sú vysvetlené príčiny omdlievaní a pádov. Jediné, čo môžu počuť je, že ide o „odpočinok v Duchu“. Ale čo to je a prečo nebol tento jav stovky rokov v Katolíckej cirkvi opisovaný? Ako veľmi to pripomína magnetickú hypnózu, tranz, autosugesciu, ktoré z afrických náboženstiev prenikli do pentekostálnych hnutí a odtiaľ do tradičných cirkví. Koncepcia generačných hriechov má podľa Kobylińskiego taktiež svoj pôvod v šamanských praktikách.²³ V rozhovore pre médiá jedno z hlavných rizík spomínanej pentekostalizácie opísal takto: „Po dvetisíc rokov, v rozličných vetvách kresťanstva, sme sa snažili precízne definovať vzťah prirodzenosti a milosti, t. j. rozlíšiť, čo je ľudské a čo božské. Kde končia sily a schopnosti človeka a kde sa začína zásah toho, čo je nadprirodzené. Pokiaľ ide o dnešnú etapu vývoja náboženského živo-

²¹ Tamtiež

²² Tamtiež

²³ Por. Kobyliński, Andrzej: *Etyczne aspekty współczesnej pentekostalizacji chrześcijaństwa*, In: *Studia Philosophiae Christianae*, 3/2014, s. 93-130

ta v Poľsku i vo svete, čoraz zriedkavejšie čerpáme z toho, čo sme sa za tento čas dozvedeli o náboženstve a o Bohu. V súvislosti s tým sa zriedkavo pokúšame hodnotiť napríklad problém emócií či náboženského správania ľudí a čoraz zriedkavejšie interpretujeme náboženstvo vo filozofickom zmysle. Preto víťazí iracionalizmus, subjektivismus, krajne fideistický prístup k náboženstvu. Čoraz častejšie vôbec nezaznieva otázka, ako máme interpretovať daný jav, čo znamená. Každý začína veriť v to, čo chce a vysvetľuje si isté skutočnosti tak, ako sa mu pozdávajú.²⁴

Ako zvláštne riziko pre cirkevné spoločenstvo vníma prienik pentekostalizácie do katolíckych rehoľných spoločenstiev napríklad aj arcibiskup José Rodríguez Carballo, sekretár Kongregácie pre inštitúty zasväteného života. V rozhovore pre médiá nedávno poukázal na „charizmatický zmätok“, ktorý vzniká v súvislosti s príslušnosťou zasvätenej osoby – rehoľníka alebo rehoľníčky do viacerých hnutí vychádzajúcich zo spirituality charizmatickej obnovy, pričom u nich dochádza k dezorientácii súvisiacej s dvojakou až trojakou „identitou“ a postupne sa začína vytrácať prvá a základná identita zasväteného. Arcibiskup Carballo je v tejto súvislosti veľmi radikálny a hovorí priamo: „Pokiaľ je pre rehoľníka alebo rehoľníčku nejaké hnutie viac ako jeho či jej rehoľné spoločenstvo, nech radšej odíde.“²⁵

Významný pravoslávny teológ 20. storočia, ktorý prednášal taktiež na Katolíckom inštitúte v Paríži, Paul Evdokimov, o skutočnom zážitku viery, ktorý sa neprejavuje v senzácii spektakulárneho masového podujatia, ale v navonok neviditeľnej mystike všedného dňa, píše: „Mystický život, plný miernosti a zriekania, uhašajúci smäd pri prameni, ktorým je liturgia, kráča za pravdami viery a prekvapuje svojou dokonalou rovnováhou. Jeho „zdržanlivý zápal“ radikálne vylučuje každé vyhľadávanie zrakových a zmyslových vnemov a vôbec každú zvedavosť.“²⁶ Tento hlboký postoj viery, overený stáročnou tradíciou, je zrejme v príkrom rozpore s túžbou po rýchlom „zažití Boha“, ktoré ponúkajú mnohí súčasní charizmatici.

Záver

Fenomén zážitku sa stal kľúčovým slovom vo všetkých oblastiach sociálneho života postmoderného človeka. Žiaľ, emotívny zážitok sa, aspoň na prvý pohľad, stal kľúčovým aj vo svete západného kresťanstva. Príspevok mal za cieľ poukázať na niektoré špecifické rizikové formy zážitkovej spirituality v prostredí katolíckych charizmatických spoločenstiev a poukázať na skutočnosť, že zrelá kresťanská viera, ktorá pomáha človeku stávať sa viac podobným Kristovi a teda stávať sa viac človekom, je vierou, ktorá počíta s tajomstvom, ktorá nie je postavená na emóciách a chvíľkovom zážitku. ■

²⁴ Ks. Kobyliński: Kwestia o. Bashobory i charyzmatyków dzieli Kościół. To hybrydowa wojna religijna, In: Polska The Times, wydanie zo 17.07.2015, Online: <http://www.polskatimes.pl/artukul/3951077,ks-kobyliński-kwestia-o-bashobory-i-charyzmatyków-dzieli-kościół-to-hybrydowa-wojna-religijna,3,id,t,sa.html>

²⁵ Por. Majdová, E.: Z krízy musí človek vyjsť posilnený, nie zlomený, rozhovor s arcibiskupom José Rodríguezom Carballom, In: Katolícke noviny, 18.10.2015, s. 16

²⁶ Por. Evdokimov, Paul: Poznanie Boga w Kościele Wschodnim, Wydawnictwo M, Kraków, 1996, s. 143, ISBN: 83-86106-29-8

BIBLIOGRAFIA:

- Evdokimov, Paul: Poznanie Boga w Kościele Wschodnim, Wydawnictwo M, Kraków, 1996, ISBN: 83-86106-29-8
- Kondrla, Peter (ed.): Etika vo svetle pravdy: Sloboda, hodnoty, identita, čin, pravda, Dielo sv. Maximiliána, Nitra, 2014, ISBN: 978-80-971822-0-5
- Blaščíková, A., Kondrla, P. (ed.), Sloboda-Viera-Autenticita, UKF Nitra 2011, ISBN: 978-80-8094-859
- Slovo medzi nami, č. 7/2010, ISSN: 1336-0221
- Manjackal, James: Viděl jsem věčnost, Highland Books, Muenchen, 2014, ISBN: 9783-937433-24-4
- McAll, Kenneth: Uzdravení rodových kořenů, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2007, ISBN 978-80-7195-019-6
- Katechizmus Katolíckej cirkvi, Spolok sv. Vojtecha, Trnava, 1999, ISBN 80-7162-259-1
- Annales Universitatis Mariae Curie-Sklodowska, Lublin 2001, Vol XXXVI, No. 3, ISSN 0239-4243
- Tygodnik Powszechny, 22.9.2009, Krakov, ISSN: 0041-4808
- Studia Philosophiae Christianae, 3/2014, Varšava, ISSN: 0585-5470
- Polska The Times, 17.07.2015, Varšava, ISSN: 1898-3081
- Katolícke noviny, 18.10.2015, Trnava, ISSN: 0139-8512
- Teologické texty, č. 4/2010, Praha, ISSN: 0862- 6944

O AUTORZE:

Dr Dariusz Żuk-Olszewski (ur. 1974 r.) – pracownik Katedry Studiów Religijnych Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Konstantyna Filozofa w Nitrze, Słowacja. Studia teologiczne ukończył na Wydziale Teologii Katolickiej Uniwersytetu Komeńskiego w Bratysławie, doktorat w zakresie teorii nauczania religii obronił na Katedrze Katechetyki i Teologii Praktycznej Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Katolickiego w Rużomberoku na podstawie rozprawy doktorskiej zatytułowanej Apostolat i dzieło katechetyczne św. Maksymiliana M. Kolbego. W pracy naukowo-dydaktycznej skupia się na katechetyce, zagadnieniach nowoczesnej historii Kościoła w krajach postkomunistycznych, teologii praktycznej związanej z duszpasterstwem młodzieży i rodzin. W latach 1991-2007 był redaktorem naczelnym słowackiej edycji czasopisma Rycerz Niepokalanej (Rytier Nepoškvrnenej). Publikuje w mediach katolickich (np. czeskie czasopismo Immaculata – Neposkvrněná, czasopismo specjalistyczne poświęcone zagadnieniu świata sekt – Rozmer). Członek-korespondent Polskiego Towarzystwa Mariologicznego, członek Rady Redakcyjnej czasopisma Rozmer.

Email: dzukolszewski@ukf.sk